

Slots- og Ejendomsstyrelsen
Løngangstræde 21
1468 København K.
udviklingsplan@ses.dk

Danmarks Naturfredningsforenings hørings svar til Udviklingsplan for Christianiaområdets voldanlæg

Danmarks Naturfredningsforening (DN) har med interesse læst Slots- og Ejendomsstyrelsen udkast til udviklingsplan for Christianiaområdets voldanlæg, og skal i den forbindelse fremsætte følgende bemærkninger:

Generelle bemærkninger

1) Christianias voldanlæg er alene i kraft af sin centrale placering i København et unikt område både i kulturhistorisk og i naturhistorisk forstand, og DN har med tilfredshed konstateret man i Slots- og Ejendomsstyrelsen i høj grad også har øje for dette.

2) Udover ved geografisk beliggenhed udmærker området sig ved en stor variation i både kulturhistoriske værdier (fra 1600-tallet og op til i dag) og naturværdier (ferske og salte vådområder, rørskov, skov og krat), samt i den mangfoldighed af måder hvorpå disse aspekter mødes og interagerer. Den multifunktionalitet, som Christianiaområdet indbyder til og nødvendigvis må kunne leve op til, fremmes ikke nødvendigvis bedst ved monotone udlæg til et enkelt formål ad gangen.

3) Endelig er der de kvaliteter ved området, som består i dets samspil og kontrastering til det omgivende samfund og bylandskab. Det drejer sig om

- Kvalitet som økologisk park i kontrast til byens andre mere trimmede friarealer.
- Et levende og dynamisk kulturhistorisk kontrapunkt til Kastelets fastfrosne fredning og strenge museale bevarelse af et enkelt historisk lag,
- Et kulturmæssigt modbillede på et stresset og forbrugsorienteret normal-Danmark

Hertil kan så føjes den særlige pointe, som ligger i at Christiania med dets budskaber om fred og frihed netop udfolder sig på resterne af en befæstning, som var nødvendig for byen for flere hundrede år siden. Mens den restaurerede del af samme befæstning med kastelet fortsat rummer militær virksomhed.

Specifikke bemærkninger

a) Adskillige steder i teksten udtales ønsket om *"at sikre"* og *"være tro mod områdets militære udgangspunkt"*. Samtidigt anføres det, at det kun er ganske få steder hvor slid som følge af færdsel forårsager erosion (s.34). Og om det historiske voldanlæg står *"Voldenes profil er stort set intakte"*(s.48). Konklusionen på dette må for DN at se være, at det ikke primært er en sikring af selve anlægget der tænkes på, men på muligheden for at kunne se og dermed opleve fæstningsværket.

Dette være sagt ikke for at underkende betydningen af at kunne formidle kulturhistoriske værdier, men for at understrege, at det er beskuelse og ikke en egentlig ødelæggelse af disse an-

læg der tales om, hvilket selvsagt ville have været langt mere alvorligt. Når det derfor i bemærkningerne til Lov om ændring af lov om anvendelse af Christianiaområdet (nr.431 af 9. juni 2004) anføres at "fæstningsanlægget er stærkt medtaget", må der således tale om en beklagelig vildledning. Anlægget synes ikke at være truet, men er måske utilstrækkeligt formidlet.

b) Men hvor formidling af en del af kulturhistorien kræver en blotlægning (f.eks. rydning for opvækst) og en åbning af adgang og udsyn, kræver formidling af naturen på visse punkter det modsatte, nemlig en afståelse fra rydning og en beskyttelse mod for megen forstyrrelse. Og hvor historien om kulturen i denne sammenhæng ville kunne fortælles, blot der blev åbnet op på en enkelt strækning, har naturhistorien den art, at den kræver større sammenhængende områder for rigtig at kunne trives. Omfattende rydning vil betyde tabet af den sidste stump urørt natur i Københavns Kommune.

c) Et udtryk for den store variation ses i fuglelivet. Det anføres, at 85 arter er observeret, og 23 anses for stabilt ynglende og 11 mere ustabil. Disse tal er formentlig i underkanten af hvad der faktisk er, og med små midler vil de kunne vinde indpas (i tilknytning til bygninger f.eks. mursejler, bysvale, rødstjert og allike, og i de bevoksede områder grågås, rødhals, sjagger, havesanger og bogfinke).

d) Udviklingsplanen omtaler vandforholdene i stadsgraven og måden de reguleres på, men foreslår ingen ændret praksis. Men erfaringerne fra sensommeren 2006, hvor der udbrød botulisme i graven med massedød af fisk og fugle til følge, tilsiger at en anden regulering bør overvejes, f.eks. (i lighed med den ydre voldgrav)installering af pumper i nord-enden, som kan træde i funktion ved længere tids ugunstige vandstandsforhold i havnen.

Anbefalinger

I) At man i afvejningen mellem forskellige dele af området kulturværdier lægger større vægt på den nutidige kultur end på den militærhistoriske, for så vidt at sidstnævnte ikke trues med irreversibel nedbrydning, og i øvrigt findes i blotlagt og fuldt restaureret form i Kastellet lige på den anden side havneløbet.

II) At man i afvejningen mellem kulturværdier og naturværdier lægger større vægt på naturværdierne end det sker i det fremsendte forslag. " En af hovedvisionerne med udviklingsplanen er at synliggøre de vigtigste kulturhistoriske elementer fra de forskellige perioder."

Dette udsagn står i skærende modsætning til konklusionen i afsnittet om Naturkvaliteter:

- Gamle træer skal fastholdes af hensyn til hulerugende, insektædende fugle og flagermus
- Fødebærende vegetation med særlig fokus på tjørnetræerne skal bevares
- Tæt krat skal fastholdes i visse områder af hensyn til ynglende sangfugle.
- Kvas i underskoven skal bevares til insekter og redebygning.
- Rørskov skal fastholdes af hensyn til ynglende ande- og sangfugle.
- Ferskvandsbiotoperne skal udvides og forbedres.

Selvgroet natur så tæt på en storbys centrum er enestående. Bliver der ryddet op i for mange krat og "udlevede træplantninger" (som det kaldes s.5), vil det uvægerligt sætte sig spor i form af fald i mængden af individer og mangfoldigheden af dyre- og plantearter.

III) At man udvider og forbedre ferskvandsbiotoperne inkl. brinkerne med henblik på forbedringer af levevilkårene for padder, herunder den lille vandsalamander, som er fundet i området.

IV) At man ikke reducerer rørskoven langs Stadsgraven væsentlig, muligvis for at synliggøre voldfoden, da det samtidig vil betyde at opholds- og fødesteder for en del fugle minimeres. Rørskoven er yderligere både gydeplads og skjul under opvæksten for en del fisk, og derfor bør der ikke i alle tilfælde føres fod- eller cykelstier tæt på. Ydermere hjælper rørskoven også med til at højne vandkvaliteten i Stadsgraven. Det eneste sted hvor vi kan anbefale en vis

rydning af rørskovene er ferskvandbassinerne i de 2 yderste bastioner, hvor vandhullerne er helt tilgroede.

V) At man fastholder en lav bebyggelsesprocent, da et omfattende byggeri vil betyde et forøgede slid og forstyrrelse på hele området (og de omgivende friarealer), som vil kunne ødelægge noget af det, der netop gør Christiania til noget særligt i naturhistorisk forstand.

VI) Endvidere kan DN fuldt ud støtte og derfor anbefale, at området gøres mere tilgængelig for de omkringliggende bykvarterer. Men det er afgørende for udbyttet ved en sådan foranstaltning, at det, sådan som det også er foreslået, kun er til bløde ikke-motoriserede færdselsformer. DN kan således klart støtte forslaget om, at Christiania fortsat skal være bilfri. I den forbindelse må DN også advare mod andre tiltag der kan øge slitagen udover det bæredygtige niveau. Således ser vi gerne at antallet af broforbindelser over den ydre grav reduceres

VII) At man ikke gennemfører planerne om parkeringsanlæggene på tilgrænsende arealer, da de offentlige transportmuligheder til stedet er gode. De nye parkeringsanlæg vil øge trafikken yderlig i en trafikal belastet del af København.

VIII) Endelig er DN bekendt med "*Christianias Udviklingsplan*", som beboerne har udarbejdet. DN kan støtte de ideer til bæredygtige strategier som her foreslås. De illustrerer hvorledes Christiania - også når det gælder sociale og organisatoriske eksperimenter med nye former for borgerinddragelse og byfornyelse, byøkologi, genbrug mv., har et potentiale som også myndighederne må påskønne og evt. deltage i.

IX) DN anbefaler, at Kaninøen, den 6. redan mm. enten medtages i restfredningen af Christianshavns Voldanlæg, der er under udarbejdelse af Københavns kommune, eller at området indarbejdes i Christianias udviklingsplan.

Med venlig hilsen

Nina Larsen Saarnak
Planmedarbejder i DN
Masnedøgade 20
2100 København Ø.

Anne-Mette Wahlberg
Formand for lokalkomiteen i København
Griffenfeldsgade 33, 3. tv.
2200 København N.